

KRAJ RUSKOG SVETA - Rusija, Ukrajina, Balkan

Kraj ruskog sveta - činjenica i emocija

Već godinama sa mojim timom istražujem odnos Rusije prema Balkanu i njene motive da u ovom delu Evrope očuva i pojača svoj uticaj, naročito posle burnih događaja iz 1990-tih. U tome me, osim lične istraživačke radoznalosti, jer se radi o prostoru u kojem živim, pokreće i činjenica da je Balkan globalna neuralgična tačka u kojoj se interesi velikih sila samo ponekad poklapaju, ali po pravilu se sukobljavaju.

Teško je dati sažetu ocenu zašto je Rusija zainteresovana za ovaj prostor i na koje načine želi da ostvari svoj uticaj, ali neka za ovu priliku to bude nepopularna i naučno problematična prečica – negativnog određenja (definicije). To što Rusija želi na Balkanu (i sa Balkanom) direktno je suprotno svemu što Zapad želi na Balkanu (i sa Balkanom). Ako zapadni okvir nudi Balkanu integraciju u EU i NATO, kao dokazani način za ekonomski i društveni napredak, ruska ponuda je obrnuta – ona obeshrabruje integracije, traži od svih da „ostanu svoji” i ne utope se u zapadni „melting pot”. Dok zapadne opcije teže brisanju granica i smanjenju etničkih tenzija, jer su ne tako davno izrodile krvave ratove, ruski model insistira na jačanju nacionalnih osećanja i konfrontaciji sa svima koji nisu „mi”. Dok sa Zapada traže jake institucije, vladavinu zakona, slobodne izbore i javnost, iz Rusije uveravaju da je sve to suvišno, a da je bitno očuvati svoju „slovensku dušu” koja društvo i državu vodi kako nalažu mitovi o bratstvu.

Pošto su se događaji u trouglu Rusija-Ukrajina-Balkan dramatično ubrzali, sve je manje vremena za dugotrajne istraživačke procese, čiji bi rezultati bili prezentovani kroz članke u naučnim časopisima, ili na međunarodnim konferencijama. Jednostavno, ukazala mi se velika potreba da epohalne događaje pokušam da protumačim u realnom vremenu, koristeći pri tome do sada akumulirano znanje i istraživački rad koji je do sada otkrio i dokazao mnoge zakonitosti o odnosu Rusije prema njenim važnim prioritetima, a to su Ukrajina i Balkan.

Otuda je pred vama ova zbirka kratkih eseja, medijskih kolumni objavljenih u poslednjih godinu dana – od septembra 2021. do septembra 2022, kao tematski zaokružena celina posvećena isključivo ponašanju Rusije u trenutku kada je odlučila da sprovede svoj mitsko-kvazi istorijski koncept „Ruskog sveta”. Njena agresija na Ukrajinu je događaj koji će na dugi rok promeniti odnose u Evropi i tiče se svake države i svakog Evropljanina pojedinačno. Ubeđen sam da je ukrajinska kriza ujedno i najvažnije unutrašnje pitanje svake evropske države, a naročito onih na Balkanu. Time se rukovodim i nastojim da dokažem u tekstovima u ovoj zbirci. Nadam se da će čitaocima biti izazovno da uporede datume kada su kolumne objavljene i događaje koji su potom usledili, jer će pronaći mnogo projekcija koje su se obistinile u kratkom roku. Uveren sam da je to najvažniji zadatak svakog autora koji danas želi da tumači istorijska pomeranja na evropskoj i globalnoj sceni.

Kolumne iz ove zbirke objavljene su izvorno u nizu srpskih, regionalnih, evropskih i svetskih medija – Blic, Politika (Beograd), Portal Analitika, Antena M (Podgorica), Albanian Post (Tirana), Face TV, BN TV (BiH), Sloboden Pečat (Skoplje), Euractiv (Brisel), Kyiv Post (Kijev), Jerusalem Post... U celini, ili delove prenelo ih je na stotine medija širom sveta, a putem društvenih mreža doprili su do miliona čitalaca. Ovo interesovanje vidim kao potvrdu ispravnosti glavne niti koja povezuje sve tekstove, da je ideja „Ruskog sveta” duboko štetna i destruktivna ne samo za Ukrajinu i Balkan, koje se u tom konceptu vide kao „braća”, već i za samu Rusiju koja ga uporno sprovodi, čak i vojnom silom. Kraj Ruskog sveta, zato, nije (samo) emotivno autorovo očekivanje, već utemeljeni i argumentovani istraživački zaključak. Uverićete se u to u tekstovima koji slede.

Dr Orhan Dragaš
Beograd, septembar 2022.

KRAJ RUSKOG SVETA - Rusija, Ukrajina, Balkan

I.9.2021.

Želite li ruske izborne uslove u Srbiji?

Dok se u Srbiji privodi kraju međustranački dijalog o uslovima za održavanje izbora idućeg aprila, možda je vreme za jedan naš mali doprinos. Evo nekoliko predloga kako bi trebalo da izgledaju kampanja i glasanje za predsednika Srbije, parlament i gradske vlasti u Beogradu:

Izbori se održavaju bez posmatrača OEBS-a, izbori se odvijaju i bez domaćih organizacija specijalizovanih za njihovo praćenje jer su proglašene „stranim agentima”. U kampanji i na izborima ne mogu fizički da učestvuju lideri većih opozicionih partija, jer su ili u zatvoru ili su pod pritiskom morali da napuste zemlju. Biće blokirani svi sajtovi koji promovišu anti-vladine stavove i političare, a na velike digitalne kompanije kao što su Google i Apple biće izvršen pritisak da sa svojih platformi skinu sve političke poruke i reklame kojima se kritikuje vlast. Na biračkom mestu moći će da se ubacuje neograničeni broj listića ako ste skriveni iza državne zastave, a član biračkog odbora zaklanja taj prizor tako što se postavlja između vas i sigurnosne kamere.

Strašno, reći ćete, ovo ne dolazi u obzir, ovo je čista represija. Srbija je svetlosnim godinama daleko od ovakvog pozorišta od izbora.

Ustvari, pod ovakvim merama nema govora ni o kakvim izborima.

Tačno je, ovaj „predlog izbornih uslova” nema veze sa Srbijom, prilično je šokantno tražiti ovako nešto 2021. Međutim, ima veze

sa Rusijom i u pitanju je samo kratak opis uslova pod kojima su proteklih dana održani parlamentarni izbori i na kojima je ponovo i veoma ubedljivo pobedila Putinova Jedinствена Rusija. Naša mala „podmetačina” sa presađivanjem ruskih izbornih uslova u srpsku politiku ipak nije neslana šala. Ona je sasvim logična jer se jedan broj žestokih boraca za fer izborne uslove u Srbiji u isto vreme zalaže za što više Rusije u Srbiji, smatra tu zemlju uzorom, a njenog lidera vođom i zaštitnikom malih naroda. U svakom slučaju smatraju Rusiju modelom po kojem bi trebalo da se šije i srpska politička košulja.

Celo desno krilo srpske opozicione scene, ako na njoj uopšte postoje centristi i levica, srčano baštini vrednosti nove Rusije, one Putinove. Rečnikom socijalističkog samoupravljanja, oni su i „idejno i akciono” sledbenici vladajuće ruske garniture i njenog neprikosnovenog lidera. S jednom malom razlikom. Presadili bi iz Rusije sve što postoji, ali ne i njihove izborne uslove, jer pod njima ne samo da ne bi mogli ništa da urade na izborima, nego bi bili sprečeni da na njima učestvuju. Na ovaj ili onaj način. Mnogi od njih već su isprobani u praksi i prilično su delotvorni.

Kako je onda moguće da su pregovaračke klupe o izbornim uslovima u Srbiji dupke pune obožavalaca Putina i Jedinствене Rusije, izuzimajući sitnicu od izbornih uslova? Odakle ideja da je sve rusko dobrodošlo u Srbiju, osim onog ključnog zbog kojeg su ta ista Rusija i njen lider tu gde jesu i zbog čega im se fanovi iz Srbije dive?

Dobar deo opozicije u Srbiji računa da će narasti na krilima zaista raširenog pro-ruskog sentimenta među biračima. Oni se s ponosom predstavljaju kao jedini autentični zastupnici novo-ruskog projekta u Srbiji, ponekad ulaze u žestoke svađe oko toga ko je pravoveran i ko ima pravo da se tako legitimiše. Rado putuju u Rusiju i sastaju se sa političarima iz establišmenta i vraćaju se u Srbiju sa fotografijama sa tim ljudima, poput nekih licenci da su baš oni ovlašćeni uvoznici te političke robe.

Ali u isto vreme za sebe i Srbiju traže izborne uslove koji vladaju u Evropi. Bez obzira da li su na sastancima sa evro-parlamentarcima, ili iz odbojnosti prema „stranom mešanju” učestvuju na drugom, domaćem pregovaračkom dijalogu, jednako su besni na EU zašto nije dovoljno pritisla Aleksandra Vučića i naterala ga da popusti opozicionim zahtevima. A ti zahtevi su zaista trivijalni kada se uporede sa ruskom političkom realnošću, koju bi rado primenili i u Srbiji.

Jedinствена Rusija politički je i državotvorni uzor, na primer, Dve-

rima koji su sa njima potpisali sporazum o saradnji 2016. godine, ili Zavetnici koji imaju sličan sporazum sa Rusima od 2017. Svojevremeno je u ime DSS-a sporazum o saradnji sa Jedinštenom Rusijom potpisala i Sanda Rašković-Ivić, danas članica Narodne stranke Vuka Jeremića. Stranački sporazum sa Jedinštenom Rusijom imaju i vladajući naprednjaci i to ne jedan, već dva. Prvi je potpisao Tomislav Nikolić, kao opozicionar još 2010. godine, a drugi Marko Đurić osam godina kasnije.

Ipak, za sve te godine SNS nije pretočio ruski recept u državnu politiku Srbije, stranačku saradnju sačuvao je kao svoju „privatnu” stvar, a državne poslove vodi po evropskom modelu, ne ruskom. Uključujući tu i otvorenost da u pregovorima oko izbornih uslova učestvuju i poslanici Evropskog parlamenta. Verovatno je to jedan od bitnijih razloga zašto pro-ruski političari u Srbiji često tužakaju Vučića ruskim autoritetima da nije njihov iskren partner, da je okrenut Zapadu i da Moskva treba da mu uskrati podršku.

Oni bi to svakako drugačije samo da su u prilici. Samo da pod punokrvnim evropskim izbornim uslovima, koje vatreno traže, ostvare izbornu pobjedu i onda bi primenili baš sve iz agende koju su uvezli sa istoka i koja im je pri srcu. Uključujući i uslove izbornog pozorišta sa početka teksta.

11.10.2021

Lice i naličje ruskog legalizma oko Kosova

Rusija će prihvatiti svaki dogovor oko Kosova koji odgovara Srbiji. Rešenje mora da bude potvrđeno u Savetu bezbednosti UN. Zavisno od toga da li ćete između ove dve rečenice staviti veznik „i” ili veznik „ali” moći ćete nešto jasnije da protumačite stav Moskve o kosovskom pitanju i pregovorima koji traju već deceniju. A za puno tumačenje biće potrebno i da razlučite da li je ovde u pitanju jedan stav Rusije, ili su možda dva.

Moguće je da nepotrebno komplikujemo značenje ruske pozicije oko Kosova, jer ona se saopštava već dovoljno dugo i na prvi pogled izgleda sasvim jasno. Ali nešto što danas izgleda kao čista i „principijelna” pozicija (ruski zvaničnici to uvek naglašavaju), može se nekad u budućnosti ispoljiti kao prilično komplikovan stav, pa čak i kao velika prepreka za uspešno obavljanje posla.

Boraveći kao gost na ceremonijalnom obeležavanju 60 godina od osnivanja Pokreta nesvrstanih u Beogradu, Sergej Lavrov je ponovio ruski stav (ili dva stava) o tome kako treba da izgleda budući sporazum u vezi sa Kosovom. To je obavezni deo svakog rusko-srpskog sastanka na visokom nivou i bilo bi pravo čudo da od zvaničnika iz Moskve čujemo nešto drugačije. Ovaj stav je odavno dizajnirala ozbiljna i iskusna ruska diplomatija i on zadovoljava dva ključna uslova da bude shvaćen krajnje ozbiljno. Prvo, u nepromenjenom obliku traje već godinama i drugo, na najkraći i najprecizniji način odražava suštinu interesa Rusije kada je reč o Kosovu, Srbiji i Bal-